

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov **1/ JUDr. I. K.**, bývajúceho v B., **2/ JUDr. I. Č.**, bývajúceho v H., oboch zastúpených JUDr. M. H., advokátom v B., proti žalovaným **1/ Mgr. I. B.**, bývajúcemu v B., zastúpenému JUDr. J. G., advokátom v B., **2/ V., s.r.o.**, B., **3/ P. V.**, bývajúcemu v S., žalovaní **2/, 3/** zastúpení JUDr. M. P., advokátom v B., **4/ JUDr. A. M.**, bývajúcemu vo V., zastúpenému JUDr. Š. S., advokátom v Ž., **o ochranu osobnosti**, vedenej na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp.zn. 12 C 41/2003, o vylúčení sudcov Krajského súdu v Banskej Bystrici z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp.zn. 14 Co 52/2009, rozhodol

t a k t o :

Predsedička senátu 14 Co Krajského súdu v Banskej Bystrici JUDr. Mária Podhorová a sudcovia tohto senátu JUDr. Peter Priehoda a Mgr. Ema Novodomcová **n i e s ú v y l ú č e n í** z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde v Banskej Bystrici pod sp.zn. 14 Co 52/2009.

O d ô v o d n e n i e

V konaní, ktoré je vedené na Krajskom súde v Banskej Bystrici pod sp.zn. 14 Co 52/2009 požiadal predseda krajského súdu o vylúčenie sudcov občianskoprávneho kolégia z prejednávania a rozhodovania tejto veci a o jej prikázanie podľa § 12 ods. 1 O.s.p. inému súde toho istého stupňa z dôvodu, že všetci sudcovia občianskoprávneho kolégia okrem predsedníčky senátu JUDr. Zity Nagypálovej sa cítia byť zaujatí, preto nie je možné zostaviť senát na rozhodnutie o odvolaní.

Vychádzajúc z písomných vyjadrení sudcov občianskoprávneho kolégia označeného krajského súdu (č.l. 727 až 730 spisu), s výnimkou JUDr. Zity Nagypálovej, za podstatu

svojho pocitu zaujatosti alebo, minimálne, za možnosť vzniku pochybností o ich nezaujatosti, označili svoj osobný vzťah k žalovanému 4/, ktorý je sudcom Krajského súdu v Banskej Bystrici.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Banskej Bystrici (§ 16 ods. 1 O.s.p.), posudzoval vyjadrenia sudcov tohto súdu (iba jeho občianskoprávneho kolégia) o okolnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci z aspektu existencie dôvodov uvedených v § 14 ods. 1 O.s.p. majú na zreteli, že inštitút vylúčenia sudcu v občianskom súdnom konaní má úzku väzbu na ústavnú zásadu, v zmysle ktorej nikto nesmie byť odňatý zákonnému sudcovi.

Zákonným sudcom je sudca (samosudca alebo člen senátu) miestne, vecne a funkčne príslušného súdu, ktorý má vo veci konať podľa rozvrhu práce prijatého v súlade so zákonom (pozri napr. I. ÚS 8/94, II. ÚS 15/96, II. ÚS 43/97, II. ÚS 47/99, III. ÚS 31/01). Podľa § 3 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov je zákonným sudcom sudca, ktorý vykonáva funkciu sudcu na príslušnom súde a bol určený v súlade so zákonom a s rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie o prejednávanej veci. Ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie v senáte.

V danom prípade bola vec pridelená senátu 14 Co Krajského súdu v Banskej Bystrici. S poukazom na to pristúpil Najvyšší súd Slovenskej republiky k posúdeniu, či okolnosti oznámené sudcami uvedenými vo výroku tohto rozhodnutia, sú spôsobilé vyvolať pochybnosti o ich nezaujatosti.

JUDr. Mária Podhorová, predsedníčka uvedeného senátu vo svojom vyjadrení uviedla, že v rokoch 1992 až 2004 bola sudkyňou krajského súdu na obchodnom oddelení, s JUDr. Mojšom (žalovaným 4/) bola v častom kolegiálnom kontakte. Určité obdobie pravidelne cestovali do zamestnania aj zo zamestnania rovnakým vlakom, rozprávali sa a v tom období ich vzťah možno hodnotiť aj ako kamarátsky. V súčasnom období sa stretávajú len náhodne (buď v budove súdu alebo "na ulici"), zdravia sa, občas sa chvíľu porozprávajú. Tykajú si.

JUDr. Peter Priehoda vo svojom vyjadrení uviedol, že žalovaný 4/ je sudcom Krajského súdu v Banskej Bystrici, je jeho kolegom, cíti sa zaujatý. Mohli by totiž vzniknúť pochybnosti o objektívnom rozhodnutí veci. Okrem toho osobne pozná žalobcu 1/.

Mgr. Ema Novodomcová sa podľa svojho vyjadrenia cíti zaujatá vo veci konať a rozhodovať taktiež z dôvodu, že žalovaný 4/ je sudcom Krajského súdu v Banskej Bystrici a je s ním v kolegiálnom vzťahu.

Inštitútom vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť (§ 14 až § 16 O.s.p.) sa v občianskom súdnom konaní garantuje základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Nestrannosť sa definuje spravidla ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti (nadšžania určitej procesnej strane).

Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadšžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len "ESLP") pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (vid' napríklad Piersack c. Belgicko).

Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Nestrannosť z hľadiska správania sudcu je vlastne nedostatok subjektívnej nezaujatosti, o ktorom svedčí správanie sudcu (Boekmans c. Belgicko). Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESĽP dôkaz o skutočnej zaujatosti.

Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti (viď tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná). Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt c. Belgicko). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania. Nestrannosť sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti zákonného sudcu je to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar c. Spojené kráľovstvo).

Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného.

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu. Podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybnosti o nestrannosti sudcu (viď tiež Fey c. Rakúsko). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatosť dôležitá, ale nie rozhodujúca; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z vyššie uvedenej judikatúry ESLP a ústavného súdu možno vyvodit', že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďit' prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne existujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje. Aj pri zohľadnení teórie zdania môže byť sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať nezávisle a nestranne.

Pri posudzovaní dôvodnosti (vyjadrenia) oznámenia označených sudcov o skutočnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcov a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon. Sudcovia sú totiž vo všeobecnosti vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci (len vtedy alebo až vtedy), ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (viď ustanovenie § 14 ods. 1 O.s.p.).

Účelom § 14 ods. 1 O.s.p. je prispieť k nestrannému prejednaníu veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný vzťah sudcu, a to buď:

1. k veci (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania, ale tiež vtedy, keď sudca verejne – napríklad prostredníctvom médií alebo iným spôsobom vyjadril právny názor na vec, ktorý je objektívne spôsobilý ohroziť jeho nestrannosť),
2. k účastníkom konania [o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho)],
3. k zástupcom účastníkov konania (viď vyššie 2.).

Analýza skutočností uvádzaných označenými sudcami neumožňuje podľa názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky prijatie záveru, že títo sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci.

V úvode k tejto analýze Najvyšší súd Slovenskej republiky uvádza, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky (čl. 46 ods. 1 ústavy). Nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi (čl. 48 ods. 1 veta prvá ústavy). V Slovenskej republike vykonávajú súdnictvo nezávislé a nestranné súdy (čl. 141 ods. 1 ústavy). Súdnicstvo sa vykonáva na všetkých stupňoch oddelene od iných štátnych orgánov (čl. 141 ods. 2 ústavy). Sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 ústavy a zákonom (čl. 144 ods. 1 ústavy). Sudca skladá do rúk prezidenta Slovenskej republiky tento sľub: “Sľubujem na svoju česť a svedomie, že sa budem spravovať ústavou, ústavnými zákonmi, medzinárodnými zmluvami, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, a zákonmi, budem vykladať zákony a rozhodovať podľa svojho najlepšieho presvedčenia, nezávisle a nestranne“ (čl. 144 ods. 1 ústavy).

Z ustanovenia § 30 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a príseďiacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vyplýva povinnosť sudcu zdržať sa všetkého, čo by mohlo ohroziť dôveru v nezávislé, nestranné a spravodlivé rozhodovanie súdov. Sudca musí vystupovať nezaujato a dbať o to, aby jeho nestrannosť nebola dôvodne spochybňovaná. K účastníkom konania je povinný pristupovať bez akýchkoľvek predsudkov. Aj so zreteľom na toto ustanovenie má sudca zachovávať k prejednávánemu prípadu, účastníkom konania a ich zástupcom vždy vecný, profesionálny prístup. Miera schopnosti sudcu zachovať nadhľad a potrebnú dávku odstupu od veci, od účastníkov konania a od všetkého, čo súvisí s prejednaním veci v súdnom konaní, je daná stupňom osobnej a osobnostnej pripravenosti sudcu na výkon súdnictva.

O nestrannosť musí dbať predovšetkým sudca sám. Pri výkone súdnictva má zachovať vecný prístup za každých okolností. Musí mať dostatok schopnosti ovládať nielen svoje konanie, ale tiež sféru svojich vnútorných pocitov. Nesmie dopustiť, aby v ňom niektorá skutočnosť týkajúca sa prejednávanej veci vyvolala pocity zakladajúce pomer, so zreteľom na ktorý by vznikali pochybnosti o nezaujatosti sudcu. Súčasťou takto vnímaného vecného prístupu sudcu k prejednávanej veci a účastníkom konania je tiež jeho schopnosť vyrovnáť sa vnútorne so situáciou, že niektorého z účastníkov pozná. Aj takáto schopnosť sudcu je totiž neoddeliteľnou súčasťou jeho spôsobilosti vykonávať funkciu sudcu.

V danom prípade z vyjadrení označených (zákonných) sudcov vyplýva, že existenciu vzťahu vylučujúceho ich z prejednávania a rozhodovania vecí, resp. pochybnosti o svojej nezaujatosti vidia všetci traja predovšetkým v kolegiálnom vzťahu k účastníkovi konania (žalovanému 4/).

Podľa názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sama skutočnosť, že sudca sa zo svojich subjektívnych hľadísk "cíti zaujatý" buď vo vzťahu k účastníkovi konania alebo k zástupcovi účastníka alebo že sa zo svojho osobného pohľadu domnieva, že v jeho prípade môžu vzniknúť pochybnosti o jeho nezaujatosti, nezakladá ale bez ďalšieho dôvod pre vylúčenie tohto sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí, a to najmä nie vtedy, ak okolnosti, z ktorých sudca subjektívne vyvodzuje možnosť vzniku pochybnosti o jeho nezaujatosti, nie sú ničím objektivizované alebo ak objektívne nemôžu viesť k legitímnym pochybnostiam o jeho nezaujatosti alebo ak sú vyvážené takými okolnosťami objektívnej povahy, so zreteľom na ktoré jestvuje dostatočná záruka, že iný sudca nachádzajúci sa v rovnakej alebo obdobnej situácii by nemohol byť zaujatý a vylučoval by objektívnu oprávnenosť obavy z nedostatku nestrannosti súdneho rozhodovania. Všeobecné záruky takéhoto charakteru vyplývajú v právnom poriadku Slovenskej republiky predovšetkým z ústavne zakotveného nezávislého postavenia sudcu ako reprezentanta súdnej moci v demokratickej spoločnosti.

Najvyšší súd Slovenskej republiky svoje rozhodnutie o návrhoch oprávnených osôb (§ 15 O.s.p.) založil na vzájomnej korelácii a vyvažovaní oboch relevantných hľadísk teórie zdania (tak subjektívneho, ako aj objektívneho hľadiska). V súlade s judikatúrou EStP, ústavného súdu a tiež vyššie uvedeným výkladom dospel k záveru, že v prípade označených sudcov nemožno mať pochybnosti o ich nezaujatosti, ktoré by boli relevantné v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. Podľa názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky neexistuje žiadny dôvod objektívnej povahy, so zreteľom na ktorý by mohli vzniknúť pochybnosti o tom, že senát Krajského súdu v Banskej Bystrici zložený z označených sudcov bude voči účastníkom konania postupovať nezaujato, neutrálne, že im prizná rovnaké možnosti na uplatnenie všetkých práv účastníka občianskeho súdneho konania, že žiadnemu z nich nebude nadŕžať a že vec objektívne – podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia – posúdi so zreteľom na všetky skutočnosti významné pre rozhodnutie.

Preto rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky tak, že označení sudcovia nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania tejto veci. Z uvedeného dôvodu sa potom rozhodovanie o vylúčení ostatných sudcov občianskoprávneho kolégia príslušného krajského súdu stalo bezpredmetným.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. apríla 2009

JUDr. Jana Bajánková, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová